

DOF - Dansk Ornitologisk Forening

Tisvilde Hegn og Melby Overdrev i Nordsjælland: Naturperler med fåtallige og truede ynglefugle

Imponerende frivilligt arbejde med fugle: Bo Thyge Johansen har undersøgt ynglefuglene i Tisvilde Hegn og Melby Overdrev i Nordsjælland i 40 år. Her beskriver han udviklingen for ynglefuglene.

Med denne artikel vil forfatteren gøre opmærksom på de meget store fugle- og naturværdier som Tisvilde Hegn- og Melby Overdrev-området rummer. Og med det langsigtede perspektiv på 40 år vil han synliggøre, at skov- og hede-naturen ved Kattegat-kysten er dynamisk, og fuglebestandene fluktuerer i forhold til skovdrift og storme.

Indledning

Tisvilde Hegn-området er i østdansk sammenhæng et meget specielt område, idet det fremtræder som et mix af vestjyske klitheder og svenske skove med mosdække i skovbunden i den gamle fyrreskov.

Hertil kommer en 'strategisk' placering ved Kattegat på fuglenes trækrute forår såvel som efterår, der tilsammen bevirker, at flere fuglearter fra Mellem- og Nordskandinavien kan findes i Tisvilde Hegn og på Melby Overdrev i vinterhalvåret.

Det gælder bl.a. lille, stor, og i de senere år også hvidvinget korsnæb, de tre sjældne invasionsarter høgeugle, spurveugle og nøddekrige, hvoraf flere arter endda har ynglet i området.

Fuglefaunaen er således atypisk for Østdanmark, og flere af de fåtalligt ynglende arter findes ellers kun i Midt- og Vestjylland.

Også arter som krognebb, bjerglærke, lapværling, blåhals, rødstrubet piber, storpiber, hortulan, ringdrossel, biæder og pomeransfugl er set på Melby Overdrev.

En registrant udarbejdet af forfatteren i 2012 til fuglekapitlet i bogen Tisvilde Hegn viste, at der i alt er påtruffet 254 fuglearter i det samlede område, heraf 92 ynglende arter, 115 rastende arter og 47 arter kun registreret som trækkende.

Forfatteren blev for alvor tændt på området i 1977, da de omfattende undersøgelser af sortspætten påbegyndtes, og det hurtigt viste sig, at der her var tale om en ekstraordinær tæt sortspættebestand efter danske forhold, sandsynligvis grundet den gamle fyrreskov.

25 år efter afslutning af sortspætteundersøgelserne i 1986 var der en ny motivation for at genoptage undersøgelsen af de fåtallige fuglearter i 2011 for at belyse, hvilken indflydelse naturens egen dynamik – de omfattende storme – havde haft på de fåtallige arter, samt vurdere indflydelsen af ændringer i skovdriften på de følsomme arters bestandsstørrelser og udvikling.

Undersøgelsesområdet

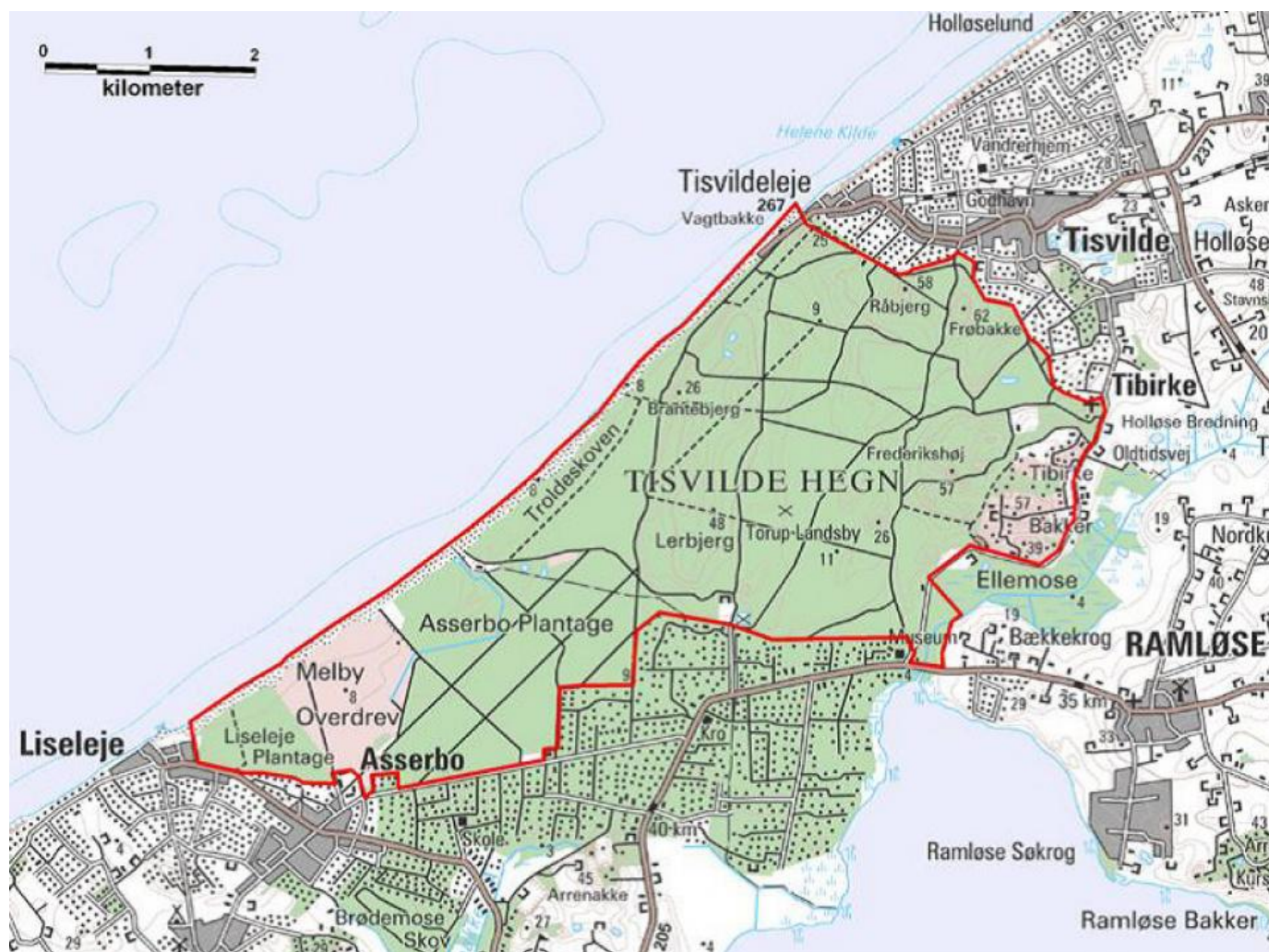

Fig. 1. Optællingsområdet i Tisvilde Hegn- og Melby Overdrev-området.

Området består af fem sammenhængende delområder: Tisvilde Hegn, Asserbo Plantage, Liseleje Plantage og Melby Overdrev (100 ha), alle statsejede, og Tibirke Bakker der er privatejede (Fig. 1).

Området er præget af plantager med hele 78 % nåleskov, heraf en ret stor andel skovfyr på mere end 115 år, hvilket kun findes få steder i Danmark.

Tisvilde Hegn har undergået store forandringer i landskabsbilledet siden 1970erne og '80erne, hvilket skyldes de store og omfattende storme i perioden. Særligt den orkanagtige storm 24.-25. november 1981 var meget hård ved Tisvilde Hegn, og lagde mange nåletræsbevoksninger ned.

Efterfølgende blev de nyopståede lysninger gentilplantet som monokulturer med rødgran og skovfyr. Da der ikke har været tyndet regelmæssigt i disse kulturer, fremstår de i dag som yngre, tætte og ret golde nåletræskulturer.

Omvendt er store dele af plantagen øst for Melby Overdrev blevet ryddet, så overdrevet i dag er større end det var i 1970erne og '80erne.

Asserbo og Liseleje Plantager er relativt ensartede nåletræsplantager med en ret stor andel ældre skovfyr. Melby Overdrev udgør med sine forskellige klit- og hedetyper og fattigkær et levested for flere fåtallige og regionalt sjældne ynglefugle.

Inventering af ynglefugle

I årene 1977-86 gennemførtes grundige undersøgelser af sortspætten i Tisvilde Hegn-området, og i den forbindelse blev der også indsamlet oplysninger om flere fåtallige ynglefugle.

Den første mere omfattende optælling af ynglefuglene i Tisvilde Hegn-området blev udført som en del af DOF's Projekt Lokalitetsregistrering i 1978-80, hvor 27 arter af fåtallige og regionalt sjældne ynglefuglearter blev kortlagt.

Optællingen i 2011 omfattede som i 1978-80 primært de fåtallige og regionalt sjældne fuglearter, hvor i alt 40 arter blev kortlagt. Der blev sat fornyet fokus på skovområdet i 2011, der ikke var blevet dækket under Projekt Fuglenes Danmark (Atlasprojektet 1993-96), og hvor der således ikke var foretaget nogen grundige undersøgelser af ynglefuglene i 25 år siden 1986, hvor undersøgelsen af sortspætten blev afsluttet.

Fra 2011 og frem til 2017 indgik området i DOFs Caretakerprojekt, og en ny Caretakergruppe for Tisvilde hegn & Melby Overdrev blev oprettet i 2011.

De vigtigste arter

Rovfuglene musvåge, hvepsevåge, spurvehøg, duehøg og tårnfalk har alle haft relativt små, men stabile bestande i området.

Lærkefalk er set sporadisk i årene 2010 og '11 og der har været enkelte observationer i flere år siden da på Melby Overdrev og på Bøllejungen. Lærkefalk yngrede i området i starten af 1960erne, og har muligvis ynglet i Asserbo Plantage i 1970erne.

Lærkefalken har tidligere ynglet i området. Foto Per Holmberg.

Huldue har haft en stor bestandsfremgang fra et par i 1978 til 26 par i 2011. 25 par er fundet i Tisvilde Hegn, og et par i Asserbo Plantage.

Sortspætten har været 'banebryder' for huldue, der næsten udelukkende er fundet ynglende i sortspættens gamle redetræer. Huldue danner småkolonier med op til 4-5 ynglepar, blandt andet konstateret ved Bangshøj/Enebærdalen. Flere steder er det konstateret, at huldue konkurrerer med allike om gamle sortspættehuller. Hulduens store fremgang er en generel landsdækkende tendens.

Skovhornugleunge på Melby Overdrev i 2015. Foto Lars Falck

Skovhornugle har siden 1970'erne været næsten årligt ynglende på Melby Overdrev og er enkelte år fundet ynglende i Tibirke Bakker.

I perioden 1977-86 var der årligt op mod otte syngende natravne. Især i Tisvilde Hegn var der meget velegnede større lysninger, hvor der kunne høres op til 2-3 natravne på enkelte lysninger. Der var også ynglende natravne på Melby Overdrev og i Asserbo Plantage i denne periode. I 2011 var der kun enkelte observationer af syngende natravne på Melby Overdrev.

Årsagen til tilbagegangen omkring ca. 1990 er formentlig tilplantning af lysninger i Tisvilde Hegn og Asserbo Plantage efter stormfaldene, der gradvist har gjort lysningerne mindre egnede til natravne.

Desuden var mange af de tidligere brede brandbælter groet meget til. I de sidste ca. 20 år har der dog gennemgående været 4-5 syngende natravne på Melby Overdrev og i Asserbo Plantage.

Natravnen har en enestående kamuflage. Foto Erik Bierring

Enkelte observationer af grønspætte 2009-11 skyldes efter al sandsynlighed svenske strejffugle, som efter nogle år er forsvundet igen.

Lille flagspætte har årligt siden 2011 ynglet i et område langs Ramløse Å, med territorium i Ellemosen og i en mindre del af Tisvilde Hegn.

Vendehals fodrer unge i redekasse på Melby Overdrev i 2014. Foto: Axel Mortensen

I perioden 1978-80 var der årligt omkring fire ynglepar af vendehals i Tibirke Bakker, i Asserbo Plantage og på Melby Overdrev.

I 2011 og flere år frem var der stadig flere observationer af vendehals på Melby Overdrev, men der var næppe tale om ynglende fugle.

I perioden 2012-17 har Caretakergruppen løbende opsat i alt ca. 50 redekasser til vendehals, heraf 35 på Melby Overdrev og 15 i Tibirke Bakker i 2017.

Redekasser til vendehals i området har bevirket, at der var to ynglepar på Melby Overdrev i 2014, og igen i 2017 to sandsynlige ynglepar.

Den store generelle tilbagegang i Danmark i '90erne og frem til ca. 2010 gjorde sig også gældende i undersøgelsesområdet.

Hedelærke har en stor og stabil bestand i området, som her på Melby Overdrev. Jørgen Dam

Med 12-15 par hedelærker i 2011-2017, er bestanden meget stabil sammenlignet med perioden 1978-80, hvor der de tre år fandtes hhv. 15, 10 og 10 ynglepar.

Hedelærke blev inventeret 1979-80, og var et led i en undersøgelse af hedelærkens yngleudbredelse på Sjælland publiceret i DOFT 1981.

Men områdets nuværende fordeling af de ynglende hedelærker er markant ændret sammenlignet med perioden 1978-80. Det skyldes tilplantning af mange lysninger efter de store stormfald. På næsten alle disse lysninger var der tidligere ynglende hedelærker, men kun ganske få ynglepar (1-2 par) på Melby Overdrev.

I 2011 var denne fordeling ændret til, at Melby Overdrev rummede 6-8 ynglepar. Det skyldes blandt andet udvidelsen af Melby Overdrev mod øst. De resterende seks ynglepar fordelte sig med to par på en lysning ved

Harehøj, et par ved Bøllelunden, et par ved Hjortebjerg, og to par i Tibirke Bakker.

Markpiber dukkede i yngletiden 2010 overraskende op på Melby Overdrev. Foto: Christian Andersen Jensen

Markpiber ynglede i klitterne ud for Troldeeskoven og Melby Overdrev i 1970'erne og '80'erne. Men forstyrrelse skræmte efterhånden arten helt væk. Markpiber blev i området konstateret frem til omkring midten af 1990'erne, hvorefter det var slut. Derfor var det overraskende, at markpiber dukkede op på Melby Overdrev i yngletiden i juni 2010.

Den blev der dog kun i to dage, hvorefter den forsvandt.

Bynkefugl blev i 2011 fundet ynglende med et par på Melby Overdrev, men i 1978-1980 var der hele fem par i området.

Sortstrubet Bynkefugl har haft en bemærkelsesværdig bestandsudvikling på Melby Overdrev. Foto Palle Sørensen.

Sortstrubet Bynkefugl ynglede første gang på Melby Overdrev i 1999 med et par. Efter nogle år forsvandt den som ynglefugl for at dukke op med et ynglepar igen i 2007.

Siden da er bestanden gået frem til fire par i 2011 og gradvist videre til 12 par i 2016, en bemærkelsesværdig udvikling (Tabel 1).

Dermed er tætheden steget fra 0,4 til 1,2 par/10 ha, hvilket gør det til en af landets tætteste bestande af sortstrubet bynkefugl. Nogle par får endda to kuld årligt.

Melby Overdrev er et af de få steder i Østdanmark, hvor sortstrubet bynkefugl yngler regelmæssigt (årligt).

I årene 2010 -12 ankom hovedparten af ynglefuglebestanden samtidigt omkring 20. marts. I det meget kolde forår 2013 var ankomst noget senere, dvs. i starten af april, hvorimod arten i 2014 allerede dukkede op sidst i februar og først i marts, i 2015 midt marts, i 2016 sidst i marts, og i 2017 i løbet af marts måned, så ankomsttidspunktet varierer en del, tilsyneladende efter vejrliget.

De vestjyske ynglefugle ankommer gerne tidligere, dvs. i begyndelsen af marts måned.

År	1999	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antalpar	1	1	2	3	4	5	5	6	11	12	11

Tabel 1. Sortstrubet Bynkefugl, bestandsudvikling 1999 - 2017.

Sjagger blev ikke fundet ynglende i 2011. Sjaggerens tilbagegang er i overensstemmelse med landstendensen. Generelt har arten i Danmark været i tilbagegang siden 1990'erne.

Misteldrossel har en meget stabil bestand i området. Foto Jørgen Dam

Bestanden af ynglende misteldrossel er ret stabil, med nogenlunde samme bestandsniveau på 10-14 ynglepar i 2011 som i 1978-80.

Rødtoppet fuglekonge fandtes i 2011 med et muligt ynglepar baseret på en syngende fugl hørt i Tisvilde Hegn. I 2016 og '17 er arten gået meget frem til mindst to, hhv. seks syngende fugle i overensstemmelse med landstendensen.

Rødrygget tornskade er gået meget tilbage i området grundet tilplantning af lysninger. Her en han med føde til ungerne – en sumpgræshoppe. Foto Axel Mortensen.

De seks ynglepar af rødrygget tornskade i 2011 fordelte sig med tre par på Melby Overdrev, et par på Bølleljungen, et par i klitzonen ud for Troldeskoven, og et par i Tibirke Bakker.

Bestanden af rødrygget tornskade er mere end halveret sammenlignet med perioden 1978-80, hvor der årligt var 18 ynglepar. Forklaringen er, at de mange lysninger, der dengang eksisterede, er forsvundet efter tilplantning. I Tibirke Bakker var der dog hele tre ynglepar i 2007, og i 2012-17 var der 2-3 ynglepar.

Nøddekrige yngede i Tisvilde Hegn i flere følgende år efter en større invasion af nøddekrige i Danmark i 1976 og yngede formentlig igen i 2014.

Ravn er siden 1978-80 kommet til som ny ynglefugl i området; i årene 2012-17 således med to ynglepar. Fremgangen følger en generel landstendens.

Lille gråsiken blev fundet med ni par i 2011, mens der var 10-15 par i 1978-80. Generelt har arten været i tilbagegang i Danmark siden 1990'erne.

Lille korsnæb har været i fremgang mellem de to perioder, men arten er kendt for at fluktuere meget fra år til år.

Stor korsnæb yngede efter al sandsynlighed i Tisvilde Hegn i 2010. Kernebider ser ud til at være i fremgang mellem de to perioder med kortlægning af ynglefuglene.

Sortspætterne

Sortspætter undgår oftest at udmejsle reder i friske nåletræer grundet harpiksflåd, men vælger udgåede nåletræer, som her i rødgran med tre flyvefærdige unger. Foto Axel Mortensen

I årene 1977-86 gennemførtes grundige undersøgelser af sortspætten i Tisvilde Hegn-området. I denne 10 års-periode fandtes en relativ stabil bestand på 10-15 par i Asserbo Plantage og Tisvilde Hegn, hvor der alene i

Tisvilde Hegn var 9-13 par årligt. I 2011 fandtes der kun 6-7 par sortspætter i Tisvilde Hegn-området.

Det betyder, at bestanden i perioden fra 1986 til 2011 er mere end halveret, og siden 2011 er den gået yderligere tilbage. Kun i et enkelt år mellem de to perioder foreligger en valid opgørelse af bestanden, idet der i 2002 var 8-12 par.

År	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Gribskov	15-18	17-21	15-20	14-18	6-10	3-5	6-10	7-10	9-11	10-11	12-13	10-12	10-12	11-13
Tisvilde	4-4 *	4-4 *	3-4 *	3-4 *	3-3 *	4-5 *	2-4 *	6-7	7	5-7	5-7	5-8	4-6	4-6

Tabel 2. Sortspættebestanden i Gribskov og i Tisvilde Hegn 2004-17. *Alene baseret på indtastninger i DOFbasen.

Ved kortlægningen af sortspætter i 2011 blev store dele af skovområdet gennemgået for at finde og registrere træer med gamle sortspættehuller.

Skovdistriktet havde ført en meget skånsom skovdrift med bevarelse af træer, der tidligere havde været benyttet af sortspætter. I alt blev der i området i 2011 registreret ca. 90 træer med sortspættehuller, heraf ca. 70 i bøg, 15 i skovfyr, fem i rødgran og et i ædelgran.

Der var overraskende mange bevaret, da erfaringen fra perioden 1977-86 ellers var, at skovdistriktet ofte fældede sortspættens gamle redetræer, og i 25 års-perioden 1961-86 blev ca. 100 af sortspættens gamle redetræer i Nordsjælland fældet.

Mange af de fundne redetræer i 2011 var dog redetræer der også eksisterede i 1970'erne og '80'erne.

Mulige årsager til den store tilbagegang i sortspættebestanden bl.a. i Tisvilde Hegn har længe været diskuteret, idet sortspætten også har været i voldsom tilbagegang flere andre steder i Østdanmark.

Sortspætten er helt forsvundet fra Bornholm samt Jægerspris Nordskov og flere skove i Odsherred.

De moderne store skovnings- og flismaskiner, der er i gang året rundt, har været anført som negative for sortspætten og sortspættens fødetilgang bl.a. på Bornholm og i Gribskov.

Det stærkt øgede friluftsliv, bl.a. med anlæg af et 27 km langt mountainbikespor i Tisvilde Hegn i 2016 og 2017 har været negativt for sortspætterne, hvoraf et par opgav at yngle i 2016.

Også tilplantningen med tætte nåletræskulturer på de stormfældede områder i plantagerne kunne tænkes at have påvirket sortspættens fourageringsmuligheder negativt.

Det har tidligere været fremført, at sortspættene i Finland om vinteren var afhængig af den store herkulesmyre. Udbredelsen af sortspætte i Danmark i 1960'erne, '70'erne og '80'erne var også sammenfaldende med de områder i Danmark, hvor der fandtes herkulesmyre.

Siden da har sortspætten dog bredt sig til flere områder i landet, hvor denne myreart ikke findes, så denne afhængighed er nok ikke total i Danmark. Fra de få danske undersøgelser af sortspættens fødevalg vides, at den største del af sortspættens føde i yngletiden udgøres af rød skovmyre.

I vintre med tykt snedække udgør billelarver, især larver af typografbillen, en væsentlig del af føden. Tilplantningen med monokulturer har gradvist medført forringede levede muligheder for rød skovmyre, og herkulesmyren er også gået stærkt tilbage i Tisvilde Hegn.

Duehøg kan prædere voksne sortspætter og skovmår prædere sortspættens yngel i redehullerne.

I Tisvilde Hegn udgør duehøg næppe noget problem for sortspætter. Der findes en lille duehøge-bestand på 2-3 par, men det er aldrig konstateret, at duehøge har præderet sortspætter i området.

Skovmår kan være prædator på sortspætter i ynglehullerne, men arten er formentlig ret sjælden i området, da den kun er set ganske få gange i Tisvilde Hegn, og ifølge Dansk Pattedyr Atlas fandtes skovmår ikke i området i 1970'erne, mens forekomster i området i årene 1985-2005 er udokumenterede.

At alliker ved at overtage flere nyudmejslede sortspættereder kan presse sortspætter til i en sæson helt at opgive at yngle, er kendt. Pres på sortspætter fra alliker i Tisvilde Hegn har altid været kendt i nogle få af yderområderne i skoven, der grænser op til åbne områder, men aldrig i de mere centrale dele af skoven.

Indavlsproblemer i isolerede sortspættebestande er også en mulighed. Indavl kan medføre, at en fuglepopulation degenererer, går voldsomt tilbage og eventuelt ultimativt uddør. Indavl, der medfører arters uddøen, er kendt fra isolerede øer.

Den østdanske sortspættepopulation i Nordsjælland og på Bornholm har sin oprindelse i et omfattende populationsoverskud af unge sortspætter fra Sverige, der udvandrede først i '60'erne og i starten og midten af '70'erne. Siden da har der kun været enkelte unge sortspætter, der er udvandret fra Skåne til Østdanmark.

Dermed har der ikke været tilført nyt genetisk materiale til den østdanske sortspættepopulation. Da sortspætter generelt er ret stationære, bliver de i langt de fleste tilfælde indenfor det territorium, hvor de oprindeligt har etableret sig. På grundlag af flere undersøgelser i Nordsjælland har det været muligt at belyse, i hvor høj grad der sker udveksling mellem sortspættepopulationer og del-populationer i Østdanmark.

I sortspætteundersøgelsen i Tisvilde Hegn 1977-86 blev der ringmærket 391 sortspætter, heraf 321 redeunger. Kun i seks tilfælde blev der konstateret udveksling mellem forskellige populationer. Et par gange blev fugle fra Tisvilde Hegn fundet i Gribskovområdet og omvendt, ligesom der var udveksling mellem Tisvilde Hegn og et yngleområde ved Rågeleje.

Udviklingen i sortspættebestanden i Gribskov siden 1970'erne minder om udviklingen i Tisvilde Hegn-området. Fra 1970'erne og frem til 2007 var der også en meget stabil bestand i Gribskov på op mod 13-20 par årligt, men her var der en voldsom tilbagegang i perioden 2008-10, hvorefter der skete en fremgang og stabilisering i bestanden med omkring 10-12 par siden 2011. Sammenlignet med Gribskov er bestanden i Tisvilde Hegn 2011-17 også nogenlunde stabil med omkring seks par sortspætter årligt ynglende (Tabel 2).

Vi kan kun gætte på, at både den store tilbagegang af herkulesmyre, tilplantning med tætte monokulturer efter stormfald, den moderne anvendelse af store skovningsmaskiner året rundt, og det stærkt øgede friluftsliv med nye mountainbikespor formodentlig har påvirket sortspættebestanden negativt.

Det er således sandsynligt, at årsagen til sortspættens tilbagegang i Østdanmark, herunder Tisvilde Hegn er en kombination af flere negative faktorer.

Artsbeskyttelse og naturpleje

Samarbejdet med Naturstyrelsen Nordsjælland om bevarelse af sortspættens gamle redetræer, og træer med rovfuglereder er blevet meget forbedret de senere år.

Således GPS-registreres alle kendte redetræer, og GPS-data indføres på Naturstyrelsens 'PasPå-kort', der anvendes i skovdriften for at kunne tage hensyn til specifikke arter og deres redetræer.

Træer med sortspættehuller markeres desuden diskret med en tynd snor om træet og kun synlig tæt ved træet.

Det er Caretakergruppen for Tisvilde Hegn & Melby Overdrev, der i samarbejde med den lokalt ansvarlige skovfoged udfører dette vigtige bevaringsarbejde. Alle redekasser til vendehals på Melby Overdrev er ligeledes blevet GPS-registreret og data tilgået Naturstyrelsen for også at indføres på 'PasPå-kortet'.

Samarbejdet har også omfattet driften og naturplejen af Melby Overdrev, hvor der er opnået fuld konsensus om nødvendige plejetiltag som afbrænding af dele af heden, rydning af opvækst i samarbejde med DN's lokalafdeling, omfattende rydninger af invasive kystnære bjergfyrkrat, der umiddelbart har forbedret ynglemulighederne for hedelærke og senere også for sortstrubet bynkefugl og vendehals.

Udvidelsen af Melby Overdrev mod øst mod Stængehus i 2009 medførte således to nye ynglepar af hedelærke allerede samme år, mens der gik syv år før sortstrubet bynkefugl i 2016 fik reelle ynglemuligheder, og to par etablerede sig.

Efter syv år var der så meget opvækst af pionerarten birk, at sortstrubet bynkefugl både kunne etablere sig med sangposter og redeskjul ved de nye vedplanter. I 2016 foretog Naturstyrelsen rydninger ved de tilgroede brandbælter på grundlag af Caretakergruppens oplysninger om, hvor natravnen tidligere havde ynglet.

Bestandsændringer

Afslutningsvis kan det konkluderes, at årsagen til tilbagegang hos arterne rødrygget tornskade og natravn er tilplantning af tidligere stormfaldslysninger med tætte monokulturer.

Tilplantningen har ligeledes fortrængt hedelærke til nye åbne områder bl.a. på Melby Overdrev. Tilplantningen har også været negativ for både sortspætte og vendehals, men for de to arter gælder flere andre årsager til tilbagegangen.

For flere arter er der konstateret tilbagegange, der skyldes andre faktorer end tilplantning af stormfaldslysninger. Det gælder markpiber, hvor forstyrrelse helt har fortrængt arten. Sjagger er forsvundet som ynglefugl, hvilket følger en generel landstendens. Lille gråsiken er gået noget tilbage, det følger ligeledes en generel negativ landstendens.

Men der er også konstateret markant fremgang hos flere arter, først og fremmest huldue, og desuden sortstrubet bynkefugl og rødtoppet fuglekonge, der begge er kommet til som nye ynglefugle.

Sortspætten har været 'banebryder' for hulduen, mens fremgang hos sortstrubet bynkefugl og rødtoppet fuglekonge følger generelle positive landstendenser, udløst af bestandsfremgange syd for Danmark.

For rødtoppet fuglekonges vedkommende formentlig som et resultat af klimaændringer, hvor den store landsdækkende fremgang er sket i 2016 og '17.

Desuden er ravn kommet til som ny ynglefugl, hvilket ligeledes afspejler en generel landstendens, hvor arter der tidligere kun fandtes i Sønderjylland, har bredt sig til stadig større dele af landet. Lille korsnæb er også gået en del frem, dog fluktuerer arten meget år for år.

For flere andre arter har der været stabile bestande i de to perioder, det gælder blandt andet de fem ynglende rovfuglearter musvåge, hvepsevåge, spurvehøg, duehøg og tårnfalk, og desuden natugle, skovhornugle, hedelærke, misteldrossel og grønsisken.

Om forfatteren:

Bo Thyge Johansen har siden 2011 været lokalitetsansvarlig Caretaker for Tisvilde Hegn & Melby Overdrev. Han har desuden deltaget i Caretakergruppen for Arresø siden Caretakerprojektets start i 2003. Bo Thyge Johansen er passioneret feltornitolog gennem 40 år, og hans yndlingslokalitet i Nordsjælland er Melby Overdrev. Sortspætte og vendehals har hans særlige interesse.

Artiklens forfatter Bo Thyge Johansen taget på fersk gerning. Foto: Lars Falck

Kilder

Bønløkke, J., J. J. Madsen, K. Thorup, K. T. Pedersen, M. Bjerrum & C. Rahbek 2006: Dansk Trækfugleatlas. - Forlaget Rhodos. Zoologisk Museum; Københavns Universitet.

Baagø, H.J. & T.S. Jensen 2007: Dansk Pattedyr Atlas. - Gyldendal.

DOFbasen. Dansk Ornitologisk Forenings Fugledatabase. - DOF.

Dybbro, T. & H. Boeg 1982: Fuglelokaliteter i Hovedstadsområdet 1978-1980. - Dansk Ornitologisk Forening.

Ekberg, P. 2011: Gribskov: En ornitologisk guldgrube. Pandion 1. april 2011, DOF.

Ekberg, P. & A. Olesen 2016: Lokaliteten Gribskov, Sortspættebestanden 2004-2016. Caretakernetværkets hjemmeside på dof.dk

Grell, M.B. 1998: Fuglenes Danmark. - Gads Forlag.

Hansen, P. 2002: Sortspætte *Dryocopus martius*. Pp. 511-513 i Meltofte, H. & J. Fjeldsaa (red.) 2002: Fuglene i Danmark. - Gyldendal.

Johansen, B.T. 1987: Sortspætten i Nordsjælland 1961-1986. - Fugle 7.

Johansen, B.T. 1989: Sortspættens *Dryocopus martius* bestandsstørrelse, territoriørrelse og yngleresultater i Tisvilde Hegn, Nordsjælland, 1977-1986. - Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 83: 113-118.

Johansen, B.T. 1989: Sortspættens *Dryocopus martius* redetræer og redehuller i Tisvilde Hegn, Nordsjælland, 1977-1986. - Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 83: 119-124.

Johansen, B.T. 2014: Redekasser til Vendehals på Melby Overdrev. - Pandion, 21. april 2015.

Johansen, B.T. 2014: Fugle, Kapitel 11, s. 235-273 i F. Rune (red.): Tisvilde Hegn. - Forlaget Esrum Sø.

Olesen, E.M. & L.L. Olesen 1972: Sortspættens fouragering. - Flora og fauna 78(2): 33-39.

Rasmussen, E.V. 1981: Hedelærke *Lullula arborea* som ynglefugl på Sjælland. - Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 75: 115-120.

 Dato:
07. 08. 2017

 Skrevet af:
Bo Thyge Johansen

 Fotos af:
Axel Mortensen
Palle Sørensen
Per Holmberg
Ole Laursen
Bo Thyge Johansen
Lars Falck
Erik Bierring
Jørgen Dam
Christian Andersen Jensen

 Emner:
DANSKE YNGLEFUGLE

 Tags: